

Sygn. akt V KK 138/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Gradzik (przewodniczący)

SSN Krzysztof Cesarz (sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

Protokolant Barbara Kobjżyńska

przy udziale prokuratora Biura Lustracyjnego IPN Tomasza Gawlika

w sprawie **J. M.**

w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 27 lipca 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego

na niekorzyść osoby lustrowanej

od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 listopada 2015 r.,

uchylającego orzeczenie Sądu Okręgowego w S.

z dnia 5 listopada 2013 r., i umarzającego postępowanie lustracyjne,

**uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

J. M. w dniu 5 maja 1999 r. złożył na podstawie art. 6 ust. 1 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa lub współpracy z nimi w latach 1944 – 1990 osób pełniących funkcje publiczne (t.j. Dz. U. z 1999 r., nr 42, poz. 428 ze zm.) oświadczenie, że nie pełnił służby ani nie był świadomym i tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 1, art. 2 i art. 4 tej ustawy.

W dniu 9 sierpnia 2005 r. zastępca Rzecznika Interesu Publicznego na podstawie art. 18a ust. 1 tejże ustawy wniósł o wszczęcie postępowania lustracyjnego wobec J. M.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2005 r. wszczął postępowanie lustracyjne.

Sąd ten orzeczeniem z dnia 5 stycznia 2006 r., na podstawie art. 22 ust. 2 powołanej wyżej ustawy stwierdził, że J. M. złożył niezgodne z prawdą oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 tej ustawy.

Sąd Apelacyjny, działając jako Sąd drugiej instancji, po rozpoznaniu odwołania obrońcy lustrowanego, orzeczeniem z dnia 30 maja 2006 r., utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Postanowieniem z dnia 22 maja 2007 r., II KK 404/06, Sąd Najwyższy oddalił kasację obrońcy lustrowanego.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu wyrokiem z dnia 14 czerwca 2011 r., skarga nr 52443/07, stwierdził, że w postępowaniu lustracyjnym prowadzonym wobec J. M. nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 w zw. z art. 6 § 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2012 r., II KO 80/11, Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu wniosku obrońcy J. M. o wznowienie postępowania lustracyjnego zakończonego wspomnianym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego z dnia 30 maja 2006 r., na podstawie art. 540 § 3 k.p.k. i w trybie art. 544 § 2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 21d ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (wówczas t.j. Dz. U. z 2007 r., nr 63, poz. 425 ze zm.), wznowił postępowanie, uchylił oba orzeczenia Sądu Apelacyjnego i sprawę przekazał

Sądowi Okręgowemu w K. (która postanowieniem Sądu Apelacyjnego została na podstawie art. 43 k.p.k. przekazana Sądowi Okręgowemu w S.).

Sąd Okręgowy orzeczeniem z dnia 5 listopada 2013 r., na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby o organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 – 1990 osób pełniących funkcje publiczne w zw. z art. 63a ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów stwierdził, że J. M. złożył niezgodne z prawdą oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r.

Orzeczeniem z dnia 23 stycznia 2014 r., Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji lustrowanego i jego obrońcy, utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od orzeczenia Sądu odwoławczego złożył obrońca lustrowanego, którą Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 11 września 2015 r., V KK 413/14, uwzględnił, uchylając to orzeczenie i przekazując sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd ten orzeczeniem z dnia 19 listopada 2015 r., uchylił orzeczenie Sądu Okręgowego i na podstawie art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr 165, poz. 1171) umorzył postępowanie lustracyjne.

Kasację od orzeczenia Sądu Apelacyjnego na niekorzyść J. M. złożył Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, który zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2007 r., nr 165, poz. 1171 - zwanej dalej ustawą z 7 września 2007 r.) w zw. z art. 63a ust. 1 ustawy lustracyjnej z 2006 r. poprzez nieprawidłową ich wykładnię, w następstwie czego doszło do wadliwego ich zastosowania w sytuacji procesowej J. M. i umorzenia postępowania lustracyjnego, pomimo że z prawidłowej analizy art. 63a ust. 1 ustawy lustracyjnej z 2006 r. wynika obowiązek

kontynuowania niniejszego postępowania, zaś nakaz umorzenia postępowania zawarty w art. 3 ustawy z 7 września 2007 r., dotyczy wyłącznie postępowań wszczętych i prowadzonych w następstwie wniosku złożonego przez prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w trybie art. 20 ust. 1 ustawy lustracyjnej z 2006 r. na podstawie oświadczeń lustracyjnych sporządzonych według wzoru uznanego przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt K 2/07, za niezgodny z art. 2 Konstytucji RP i nie znajduje zastosowania w niniejszym postępowaniu, co skutkowało bezzasadnym umorzeniem postępowania”.

W konkluzji zawarty został wniosek o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, ponieważ doszło do rażącego naruszenia wskazanych w zarzucie przepisów, które miało oczywisty, istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Celowym będzie w tym miejscu przytoczenie fragmentu jego motywów, bo ułatwi to wskazanie, na czym polegała wadliwość rozumowania Sądu odwoławczego. Stwierdził on, że „...do sprawy J. M. znajduje zastosowanie ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz. U. z 2013 r. poz. 1388), a w szczególności przepisy proceduralne tej ustawy.

Konsekwencją tej konstatacji jest zastosowanie art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr 165, poz. 1171), który stwierdza, że »W przypadku złożenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (tj. 15.09.2007 r. - przyp. Sądu) do sądu wniosku, o którym mowa w art. 20 ustawy lustracyjnej o wszczęcie postępowania lustracyjnego, sąd odmawia wszczęcia postępowania, a postępowanie wszczęte umarza«.

Kategoryczna wymowa tego przepisu oznacza konieczność umorzenia postępowania lustracyjnego w każdym przypadku, gdy prokurator Biura Lustracyjnego lub prokurator oddziałowego biura lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej złoży wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego przed dniem 15 września 2007 r. Wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego przeciwko J. M.

został wniesiony 11 sierpnia 2005 r., a zatem przed wejściem w życie wskazanej wyżej nowelizacji.

Dlatego Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżone orzeczenie i umorzył postępowanie...”.

Po pierwsze, Sąd ten bezpodstawnie przyjął, że wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego złożył prokurator Instytutu Pamięci Narodowej. Wniosek został złożony przed dniem 15 września 2007 r., lecz przez zastępcę Rzecznika Interesu Publicznego. Po drugie, umknęło Sądowi odwoławczemu, że art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. (zmieniającej ustawę lustracyjną z dnia 18 października 2006 r.) określa sposób postępowania sądu w przypadku złożenia wniosku „o którym mowa w art. 20 ustawy lustracyjnej” (podkr. – SN). Sąd Apelacyjny przytoczył więc *in extenso* treść art. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r., ale pominął podkreślony jej fragment. Przepis ten dotyczy zatem tylko wniosków, które zostały złożone: a) przez prokuratora IPN i b) od dnia 15 marca 2007 r. (kiedy to weszła w życie ustawa lustracyjna z 18 X 06 r.) do dnia 13 września 2007 r. (przed wejściem w życie ustawy zmieniającej z 7 IX 07 r.). Inaczej mówiąc, obowiązek umorzenia odnosi się jedynie do tego postępowania lustracyjnego, które zostało wszczęte na skutek wniosku prokuratora Biura Lustracyjnego lub prokuratora oddziałowego biura lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej, złożonego między 15 marca 2007 r. a 13 września 2007 r. (wliczając w to oba wskazane dni). W niniejszej sprawie zaś wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego złożył zastępca Rzecznika Interesu Publicznego w dniu 9 sierpnia 2005 r. Postępowanie to zakończyło się prawomocnie orzeczeniem Sądu Apelacyjnego (jako – odwoławczego) z dnia 30 maja 2006 r., czyli jeszcze przed uchwaleniem w dniu 18 października 2006 r. nowej ustawy lustracyjnej. Ustawa ta w art. 63a ust. 2 ani w żadnym innym przepisie nie nakładała na następców prawnych Rzecznika Interesu Publicznego obowiązku złożenia nowego wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego; ani w sprawach prawomocnie zakończonych, ani w tych, w których wznowiono postępowanie, co w niniejszej sprawie nastąpiło dopiero w dniu 2 lutego 2012 r. (wyrokiem Sądu Najwyższego w sprawie II KO 80/11). Wznowienie postępowania lustracyjnego nie rodziło też

konieczności ponownego wszczynania tego postępowania (o czym zbędnie postanowił Sąd Okręgowy na rozprawie głównej w dniu 26 listopada 2012 r.).

Nowela z dnia 7 września 2007 r. została uchwalona w wykonaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07 (Dz. U. nr 85, poz. 571), który w ust. 21 części dyspozytywnej stwierdził, że art. 10 ustawy z dnia 18 października 2006 r. oraz załączniki nr 1 (wzór oświadczenia lustracyjnego) i 2 do tej ustawy w zw. z jej art. 7 są niezgodne z art. 2 Konstytucji. Trybunał badał konstytucyjność ustawy, która weszła w życie w dniu 15 marca 2007 r. Jest więc oczywiste, że nowela z dnia 7 września 2007 r. do tej ustawy, w art. 3 wypowiadała się tylko co do zaszłości zaistniałych w czasie obowiązywania nowej ustawy lustracyjnej. Również z tego względu nieuprawnione było skupienie uwagi tylko na części art. 3 noweli. W efekcie Sąd Apelacyjny, mimo przytoczenia całości tego przepisu w uzasadnieniu orzeczenia, w rzeczywistości za podstawę swej decyzji procesowej przyjął okrojony tekst w brzmieniu: „w przypadku złożenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy do sądu wniosku, (...) o wszczęcie postępowania lustracyjnego...”. W ten sposób doszło do rażącego naruszenia tego przepisu.

Trafnie też wskazano w kasacji na naruszenie art. 63a ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. lecz w nieco odmienny sposób niż podniesiono w jej uzasadnieniu. W tej sprawie pierwotne postępowanie lustracyjne zakończyło się przed wejściem w życie nowej ustawy lustracyjnej z 18 października 2006 r. Treść art. 63a ust. 1 tej ustawy powinna natomiast zwrócić uwagę Sądu odwoławczego na obowiązek kontynuowania niezakończonych postępowań lustracyjnych, w których wnioski o wszczęcie tych postępowań złożył Rzecznik Interesu Publicznego. Dyspozycja art. 3 noweli nie mogła więc dotyczyć wszystkich wniosków złożonych przed dniem 15 września 2007 r. Innymi słowy, przepis ten nie zmieniał brzmienia art. 63a ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r., zawartego w rozdziale 7 „Przepisy przejściowe i końcowe”. Z tego ostatniego przepisu a *contrario* oraz art. 66 wynika nadto, że w razie wznowienia postępowania lustracyjnego po wejściu w życie ustawy z 18.X.06 r. stosuje się tę ustawę. Takie zapatrywanie prawne wyraził już Sąd Najwyższy w wyroku kasatoryjnym wydanym w tej sprawie w dniu 1 września 2015 r. (V KK 413/14), co przyjął do wiadomości Sąd odwoławczy, ale z niewiadomego powodu uznał, iż ani skład wydający

wspomniany wyrok, ani skład Sądu Najwyższego, który wznowił postępowanie lustracyjne, nie dostrzegły art. 3 noweli z dnia 7 września 2007 r., a przez to konieczności jego zastosowania.

Obecnie nie ujawniły się inne okoliczności, które nakazywałyby jednak umorzenie postępowania, określone w art. 439 k.p.k.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd odwoławczy uwzględni zapatrywania prawne wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2015 r., V KK 413/14, albowiem pozostają aktualne.

kc